

POSTANOWIENIE

Dnia 6 grudnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska (przewodniczący)

SSN Zbigniew Korzeniowski (sprawozdawca)

SSN Andrzej Wróbel

w sprawie z powództwa M.B.

przeciwko A. K.prowadzącemu działalność gospodarczą pod nazwą T., w przedmiocie skargi pozwanego o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w R. IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 5 maja 2016 r., po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 6 grudnia 2017 r.,

zażalenia powoda na wyrok Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w R.

z dnia 29 czerwca 2017 r.,

uchyła zaskarżony wyrok w części zmieniającej wyrok Sądu Okręgowego w R. z dnia 5 maja 2016 r. oraz uchylającej wyrok Sądu Rejonowego w R. z dnia 20 stycznia 2016 r. i w tym zakresie sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu w R. do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia o kosztach postępowania zażaleniowego.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w R. na skutek skargi pozwanego pracodawcy A. K. o wznowienie postępowania wyrokiem z 29 czerwca 2017 r. uwzględnił skargę i zmienił wyrok tego Sądu z 5 maja 2016 r. w ten sposób, że uchylił poprzedzający go wyrok Sądu Rejonowego w R. z 20 stycznia 2016 r. w części dotyczącej ryczałów za noclegi, zasądzonych z odsetkami i kosztami na rzecz powoda M.B. (w zakresie pkt II, IV, V, VI, VII i VIII w części dot. pkt II wyroku Sądu Rejonowego) i w tym zakresie przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w R.. Podstawą orzeczenia były art. 412 § 2 k.p.c., art. 386 § 4 k.p.c. i art. 108 § 2 k.p.c.

Pozwany wniósł skargę o wznowienie postępowania po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2016 r., K 11/15 i na tej podstawie wniósł o zmianę orzeczenia zasądzającego powodowi ryczały za noclegi.

Pozwany zatrudniał powoda od 13 listopada 2013 r. do 31 grudnia 2014 r. jako kierowcę w transporcie międzynarodowym. Pozwany nie wypłacał powodowi ryczału za noclegi do września 2014 r., natomiast należności w postaci diety z tytułu podróży służbowych wypłacał łącznie z wynagrodzeniem zasadniczym. Diety za podróże od października do grudnia 2014 r. wypłacił w zaniżonej wysokości. Sąd ustalił liczbę noclegów powoda poza granicami kraju oraz daty noclegów w Polsce. Pozwany wypłacił powodowi 42.637,99 zł tytułem diet za okres od listopada 2013 r. do października 2014 r.

Sąd Rejonowy w R. wyrokiem z 20 stycznia 2016 r., zasądził powodowi określone kwoty ryczału za noclegi w walucie kraju, w którym przypadał nocleg.

Sąd Okręgowy w R. wyrokiem z 5 maja 2016 r. oddalił apelację pozwanego.

W uzasadnieniu wyroku objętego zażaleniem Sąd Okręgowy stwierdził, że po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2016 r., K 11/15 upadła podstawa prawna pozwalająca sięgać do przepisów kodeksu pracy i zasądzić w oparciu o nie należności z tytułu ryczałów za noclegi. Wyrok Trybunału uzasadnia uwzględnienie skargi o wznowienie postępowania (art. 401¹ k.p.c.).

Sąd Okręgowy uznał, że należy zmienić objęty skargą wyrok Sądu Okręgowego z 5 maja 2016 r. poprzez uchylenie poprzedzającego go wyroku Sądu Rejonowego z 20 stycznia 2016 r. i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Wykładnia prawa przyjęta w wyroku Trybunału, a wcześniej w

uchwale Sądu Najwyższego z 19 listopada 2008 r., II PZP 11/08, oznacza, że do podróży kierowców transportu międzynarodowego nie mają zastosowania regulacje z art. 77⁵ k.p., ani przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. 77⁵ § 2 k.p. Ustawodawca należności na pokrycie kosztów podróży służbowej pracowników w sposób zamierzony i wyraźny uregulował dwutorowo, czyli dla pracowników transportu międzynarodowego nie tak samo jak w odniesieniu do pracowników państwowej i samorządowej sfery budżetowej. Wyrok w sprawie objętej skargą opierał się na niekonstytucyjnym przepisie. Trybunał nie neguje samego prawa do rekompensaty a jedynie podważa mechanizm jej ustalenia (art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców). W ocenie Sądu Okręgowego kierowcy wykonujący przewozy powinni otrzymywać odpowiednie należności i ewentualnej podstawy można by poszukiwać w przepisach art. 77⁵ k.p. – przez art. 4 ustawy o czasie pracy kierowców lub przez art. 5 k.p. – co, bez przesądzenia na obecnym etapie postępowania, będzie należało do oceny i rozważań Sądu Rejonowego.

Rozpoznając ponownie sprawę Sąd Rejonowy ustali jakie regulacje obowiązywały strony w kwestii wypłacania należności za podróże służbowe, w tym jak należy rozumieć postanowienia zawarte w umowie o pracę i jakie były rzeczywiste ustalenia warunków płacy między stronami. Powinien ustalić, czy takie same warunki płacy powód miał ustalone pracując wcześniej u ojca pozwanego i znając te warunki godził się na nie oraz dlaczego przyjął warunki umowy o pracę. Pozwany nie przedłożył regulaminu wynagradzania. Gdyby ustalenie treści norm prawnych dotyczących wysokości wynagrodzenia okazało się niemożliwe, Sąd powinien ustalić i zasądzić należne wynagrodzenie, kierując się wskazaniem zawartymi w przepisach Kodeksu pracy. Sąd Okręgowy wskazał na szereg orzeczeń Sądu Najwyższego związanych z przedmiotem sporu.

Nie został wyjaśniony tytuł wypłaty powodowi przez pozwanego 42.000 zł oraz to czy można uznać, że kwota ta zaspokajała należności przysługujące powodowi z tytułu ryczałtów za noclegi.

Wymaga to przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Sąd Rejonowy powinien wezwać pełnomocników stron do zgłoszenia ewentualnych wniosków dowodowych oraz rozważyć dopuszczenie dowodów z urzędu, w szczególności dokładnego przesłuchania stron oraz z zestawień obrazujących

wypłatę na rzecz powoda należności z tytułu podróży służbowych. Powinien też ustalić, czy takie same zasady wynagradzania dotyczyły też i innych pracowników pozwanego. Sąd winien „dokonać opinii biegłego” z zakresu bhp przy uwzględnieniu faktu fabrycznego wyposażenia kabiny pojazdu w miejsce do wypoczynku, czy są to warunki wystarczające do regeneracji sił i odpoczynku, o których mowa w art. 8 ust. 8 rozporządzenia (WE) Parlamentu Europejskiego i Rady nr 561/2006.

Po poczynieniu niezbędnych ustaleń faktycznych, Sąd Rejonowy winien rozważyć jakie przepisy należy zastosować dla merytorycznego rozstrzygnięcia sporu i czy powodowi nie zostały już zrekompensowane należne mu świadczenia z tytułu podróży służbowych. Sąd raz jeszcze rozważy wyniki i przebieg postępowania dowodowego zgodnie z dyspozycją art. 232 k.p.c., rozpatrzy czy ewentualnie wymaga ono uzupełnienia, a następnie poczyni w sprawie ustalenia oraz podda ocenie zasadność roszczenia zgłoszonego w pozwie z uwzględnieniem treści wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2016 r., K 11/15 i jego uzasadnienia, a także orzecznictwa Sądu Najwyższego wydanego w jego wyniku, a rozważającego kwestie istotne również dla rozstrzygnięcia niniejszego sporu.

Powód w zażaleniu - wniesionym na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. - zarzucił naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. przez błędne zastosowanie, gdyż brak było podstaw do wydania orzeczenia kasatoryjnego. Przede wszystkim dlatego, że sprawę rozpoznaje się w granicach, jakie określa podstawa wznowienia (art. 412 § 1 k.p.c.). Co do zasady potrzeba przeprowadzenia w całości postępowania dowodowego jest wyjątkowa, skoro Sąd rozpoznając skargę zajmuje się pewnym „wycinkiem” sprawy. Sąd Okręgowy potraktował skargę o wznowienie *de facto* jako kolejną apelację. Nawet gdyby przyjąć, iż istnieje potrzeba dokonania wskazanych przez Sąd Okręgowy ustaleń, to nie oznacza to konieczności przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie jest zasadne.

Podstawą wznowienia postępowania jest wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2016 r., K 11/15 (art. 401¹ k.p.c.), który dotyczy prawa materialnego.

Prawo materialne z reguły nie stanowi podstawy do uchylania przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji. Zwłaszcza w systemie apelacji pełnej, bo sąd drugiej instancji suwerennie stosuje prawo materialne, czyli może za podstawę orzekania przyjąć inne prawo niż powołane przez sąd pierwszej instancji lub wskazane przez powoda (strony). Sąd drugiej instancji samodzielnie ustala również stan faktyczny w oparciu o materiał zebrany w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym (art. 382 k.p.c.).

Zasad tych nie zmienia sprawa prowadzona po uwzględnieniu skargi o wznowienie postępowania, jako że nie prowadzi się wówczas sprawy od nowa (od początku), tylko rozpoznaje się sprawę na nowo w granicach, jakie określa podstawa wznowienia (art. 412 § 1 k.p.c.).

Już z tych przyczyn wątpliwe jest uchylenie wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie mu sprawy do ponownego rozpoznania. Powołany w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia art. 412 § 2 k.p.c. nie jest regulacją, która modyfikuje (rozszerza) przesłanki orzeczenia kasatoryjnego na podstawie art. 398⁶ § 4 k.p.c. Jest ono dopuszczalne w razie nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

Pierwsza przesłanka orzeczenia kasatoryjnego nie spełnia się, gdyż Sąd pierwszej instancji rozpoznał sprawę i zasądził dochodzone należności.

Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego nie zmieniło całkowicie prawa materialnego mającego w sprawie znaczenie, w szczególności nie powoduje, że roszczenia o rodzajowe (sporne) świadczenia są całkowicie niezasadne. Potwierdzają to kolejne orzeczenia Sądu Najwyższego wydane po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2016 r., K 11/15, w szczególności uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 26 października 2017 r., III PZP 2/17.

Tryb zażalenia z art. 394¹ § 1¹ k.p.c. nie obejmuje prawa materialnego, zatem znaczenie mają tylko przesłanki uchylenia wyroku z art. 386 § 4 k.p.c.

W zakresie drugiej przesłanki należy zauważyć, że Sąd pierwszej instancji zebrał niemały materiał dowodowy, którego Sąd Okręgowy nie dyskwalifikuje. W szczególności Sąd pierwszej instancji skrupulatnie ustalił i rozliczył wyjazdy oraz odpowiadające im należności. Stan faktyczny został ustalony w poprzedniej sprawie i wznowienie nie wynika z podstawy restytucyjnej (art. 403 § 2 k.p.c.).

Stosowanie prawa skupia się zasadniczo na wykładni prawa materialnego i jego zastosowaniu do stanu faktycznego w dużej części już ustalonego.

Jeśli Sąd w zaskarżonym wyroku przyjmuje, że jest on niewystarczający do wyjaśnienia spornych okoliczności (art. 217 § 3 k.p.c.), to nie jest to podstawa do uchylenia wyroku. Zakres ustaleń wskazanych przez Sąd w zaskarżonym wyroku jest węższy niż przeprowadzenie postępowania dowodowego w całości (art. 386 § 4 k.p.c.). Materiał wymagający uzupełnienia, zwłaszcza w aspekcie tytułu wypłaconej powodowi kwoty 42.000 zł nie sprawia, że ponowne rozstrzygnięcie sprawy wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Zasadniczo z tej przyczyny, że wskazane przez Sąd Okręgowy postępowanie nie dotyczy innego (odrębnego) przedmiotu sporu. Postępowanie w sprawie objętej skargą już w dużym stopniu ujawniło stan faktyczny i zgromadziło spory materiał. Obecne wskazania Sądu dotyczą w sumie potrzeby uzupełnienia postępowania w tym zakresie. W tej części fakty (okoliczności) mogą być sporne, co nie znaczy, że wymagane jest przeprowadzenie postępowania dowodowego w całości. Jeżeli konieczne jest dalsze postępowanie co do ustalenia okoliczności bezspornych, takie jak w art. 212 § 1 k.p.c., to nie ma przeszkód procesowych aby było przeprowadzone przed Sądem drugiej instancji. Już na wstępie może wyjaśnić to, co jeszcze wymaga ustaleń faktycznych. Od sądu drugiej instancji również wymaga się samodzielnego wyjaśnienia spornych okoliczności, jeżeli nie ma podstaw do orzekania kasatoryjnego (art. 217 § 3 k.p.c. w związku z art. 386 § 4 k.p.c.).

Ocena powyższa nie jest odosobniona, jako że w podobnej w sprawie ze skargi o wznowienie postępowania Sąd Najwyższy postanowieniem z 26 września 2017 r. (III PZ 8/17) uwzględnił zażalenie powoda i uchylił wyrok Sądu Okręgowego w R. z 20 czerwca 2017 r., w części zmieniającej wyrok Sądu Okręgowego i uchylającej wyrok Sądu Rejonowego oraz przekazującej sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji (art. 394¹ § 1¹ k.p.c. w związku z art. 386 § 4 k.p.c. oraz art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. i art. 108 § 2 k.p.c.).

kc